

dr Małgorzata Michalewska-Pawlak
Katedra Studiów Europejskich
Wydział Nauk Społecznych
Uniwersytet Wrocławski

Wrocław, 22.11.2017 r.

Autoreferat prezentujący dorobek i osiągnięcia naukowe

1. Imię i Nazwisko:

Małgorzata Michalewska-Pawlak

2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe/ artystyczne – z podaniem nazwy, miejsca i roku ich uzyskania oraz tytułu rozprawy doktorskiej

Stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie nauk o polityce nadany uchwałą Rady Instytutu Politologii Uniwersytetu Wrocławskiego z dnia 28 marca 2008 roku; tytuł rozprawy doktorskiej: *Demokratyczna obywatelskość jako idea normatywna w koncepcjach polityczno-programowych polskiej opozycji w latach 1980-89.*

3. Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych:

- Od 1 października 2012 r. do obecnie: adiunkt w Zakładzie Europejskiej Integracji Gospodarczo-Społecznej i Rozwoju Regionalnego Katedry Studiów Europejskich Uniwersytetu Wrocławskiego
- Od 1 października 2008 r. do 30 września 2012 r.: adiunkt w Zakładzie Europeistyki Instytutu Politologii Uniwersytetu Wrocławskiego

4. Wskazanie osiągnięcia* wynikającego z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. 2016 r. poz. 882 ze zm. w Dz. U. z 2016 r. poz. 1311.):

a) tytuł osiągnięcia naukowego:

Cykl publikacji powiązanych tematycznie: *Instytucjonalne aspekty realizacji terytorialnie ukierunkowanych wybranych polityk Unii Europejskiej.*

b) Publikacje wchodzące w skład osiągnięcia naukowego (autor/autorzy, tytuły publikacji, rok wydania, nazwa wydawnictwa, recenzenci wydawniczy):

Monografie autorskie:

Michalewska-Pawlak M., *Zarządzanie rozwojem obszarów wiejskich w Polsce w warunkach integracji europejskiej*, Oficyna Wydawnicza Aspra JR, Warszawa 2015, ss. 210.
Recenzent wydawniczy: dr hab. A. Wiktorska- Świąćka, prof. UW.

Michalewska-Pawlak M., *Priorytety i wyzwania polityki rozwoju obszarów wiejskich Unii Europejskiej*, Oficyna Wydawnicza Aspra JR, Warszawa 2013, ss. 224. Recenzenci wydawniczy: prof. dr hab. K. A. Wojtaszczyk, prof. dr hab. D. Popławski.

Monografie współautorskie:

Wiktorska-Święcka A., Michalewska-Pawlak M., Klimowicz M., *Institutional determinants of innovations in regional governance in Poland*, Oficyna Wydawnicza Aspra JR, Warszawa 2017, ss. 207. Recenzent wydawniczy: dr hab. L. Kwieciński, prof. UW.

Wiktorska-Święcka A., Klimowicz M., Michalewska-Pawlak M., *Innowacje we współzarządzaniu rozwojem regionalnym. Praktyka instytucjonalna w wybranych regionach w Polsce*, Oficyna Wydawnicza Aspra JR, Warszawa 2017, ss. 251. Recenzent wydawniczy: dr hab. L. Kwieciński, prof. UW.

Artykuły w czasopismach naukowych i rozdziały w monografiach naukowych:

Michalewska-Pawlak M., *Wielopoziomowy system zarządzania politykami regionalnymi państw członkowskich Unii Europejskiej jako rezultat procesów europeizacyjnych na przykładzie Polski*, w: Riedel R., (red.) *Europeizacja polityk publicznych w Polsce*, Uniwersytet Opolski, Opole 2016, s. 135-153. Recenzent wydawniczy: dr hab. P. Kwiatkiewicz, prof. WAT.

Michalewska-Pawlak M., *Ewolucja modelu polityki regionalnej w Polsce w warunkach integracji europejskiej*, „Wrocławskie Studia Politologiczne” nr 18, 2015, ss. 89-108. Publikacja recenzowana, nazwiska recenzenta nie podano.

Michalewska-Pawlak M., *Common Agricultural Policy as the Result and Instrument of Europeanization Processes*, in: Stanek P., Wach K., (eds.) *Europeanization Processes from the Meso-economic Perspective : Industries and Policies*, Cracow University of Economics, Kraków 2015, ss. 221-241. Recenzenci wydawniczy: prof. B. Knežević, dr hab. R. Włodarczyk, prof. UEK.

Michalewska-Pawlak M., *A shift in rural development paradigm and its impact on rural policies of the EU and its Member States*, in: Dyduch J., Michalewska-Pawlak M., Murphy R., (eds.) *European Union as a global actor*, Aspra Publishing House, Warszawa 2014, ss. 265-280. Recenzent wydawniczy: prof. dr hab. T. G. Grosse.

Michalewska-Pawlak M., *Instruments for the Achievement of Territorial Cohesion within the European Union in the Financial Framework 2014-2020*, in: Taróssy I., Tuka A.,

- Vörös Z., Schmidt A., (eds.) *European Integration: Perspectives and Challenges. How 'Borderless' Is Europe ?*, University of Pécs, Pécs 2014, ss. 33-48. Brak recenzji.
- Michalewska-Pawlak M., *The importance of Common Agricultural and Rural Policy for Europe for achieving strategic priorities of the EU*, in: Dyduch J., Michalewska-Pawlak M., Murphy R., (eds.) *European Union Development. Challenges and Strategies*, Aspra Publishing House, Warszawa 2013, ss. 285-305. Recenzent wydawniczy: prof. dr hab. A. Nowak-Far.
- Michalewska-Pawlak M., *Polityczne uwarunkowania reformy Wspólnej Polityki Rolnej po 2013 r.*, w: Toszek B.H., Wojtaszak A., (red.) *Perspektywy rozwoju Wspólnej Polityki Rolnej po 2013 r.*, Oficyna Wydawnicza Aspra JR, Warszawa 2012, ss. 55-72. Brak recenzji.
- Michalewska-Pawlak M., *Rural areas development as a field of intervention of the European Union Cohesion Policy after 2013*, "Studies in Agricultural Economics" Vol. 113, no 2, 2011, ss. 161-166. Publikacja recenzowana przez dwóch recenzentów, nazwisk recenzentów nie podano.
- Michalewska-Pawlak M., *Wpływ integracji europejskiej na rozwój współpracy regionów europejskich po 2007r.*, w: Nowak E., Riedel R., (red.) *Polska i Europa Środkowa. Demokratyzacja, konsolidacja, EUropeizacja*, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie- Skłodowskiej, Lublin 2011, ss. 403-412. Recenzent wydawniczy: prof. dr hab. K. Kik.
- Michalewska-Pawlak M., *Europeizacja samorządu- wpływ Unii Europejskiej na aktorów lokalnych i regionalnych*, w: Pacześniak A., Riedel R., (red.) *Europeizacja: mechanizmy, wymiary, efekty*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2010, s. 263-284. Recenzenci wydawniczy: prof. dr hab. A. Jabłoński, prof. dr hab. J. Sawczuk.
- Michalewska-Pawlak M., *Znaczenie Wspólnej Polityki Rolnej Unii Europejskiej w rozwoju europejskich obszarów wiejskich w latach 2007- 2013*, „Przegląd Historyczno-Politologiczny” nr 5, 2010, ss. 151-169. Recenzent wydawniczy: prof. dr hab. A. Sepkowski.

c) omówienie celu naukowego prac i osiągniętych wyników wraz z omówieniem ich ewentualnego wykorzystania.

Cel naukowy prowadzonych prac badawczych

Zasadniczym celem prowadzonych prac badawczych, których rezultatem są publikacje wymienione w ramach powiązanego tematycznie cyklu *Instytucjonalne aspekty realizacji terytorialnie ukierunkowanych wybranych polityk Unii Europejskiej*, była analiza wpływu czynników instytucjonalnych na proces ustanowienia i ewolucji polityki regionalnej i polityki wiejskiej Unii Europejskiej (UE) oraz instrumentów ich realizacji na poziomie europejskim, krajowym, regionalnym i lokalnym. Wybór dwóch polityk będących obiektem moich badań nie był przypadkowy i podyktowany został ich znaczeniem dla osiągnięcia spójności terytorialnej między różnymi typami regionów UE. Specyfika owych polityk odnosi się do ich terytorialnej orientacji, która kształtowała się na skutek niskiej skuteczności podejścia sektorowego w rozwiązywaniu specyficznych problemów i zaspokajaniu zróżnicowanych potrzeb regionów i obszarów o odmiennym potencjale endogenicznym.

Wprowadzenie do treści Traktatu z Lizbony zapisów o spójności terytorialnej (art. 174), która obok spójności społecznej i gospodarczej stała się jednym z najważniejszych celów Unii Europejskiej, umocniło terytorialny wymiar prowadzenia zarówno polityki regionalnej, jak i polityki zorientowanej na rozwój obszarów wiejskich. Geneza każdej z nich w warunkach integrującej się Europy była odmienna. Polityka regionalna, która była realizowana na podstawie zbliżonych do obecnie obowiązujących zasad, została wprowadzona do praktyki funkcjonowania Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej (EWG) w 1989 r. czyli wraz z wdrożeniem reform I Pakietu Delorsa. Ustanowił on wspólne dla wszystkich państw członkowskich i ich regionów kryteria dystrybucji funduszy strukturalnych oraz włączył w proces decyzyjny dotyczący funduszy Parlament Europejski i Komisję Europejską. Polityka ta, od momentu ustanowienia, miała na celu wyrównywanie dysproporcji rozwojowych pomiędzy regionami Wspólnoty oraz wspieranie regionów najmniej uprzywilejowanych, do których zaliczono między innymi obszary wiejskie. W obecnej perspektywie finansowej jej cele mają zarówno terytorialny, jak i funkcjonalny wymiar. Obok priorytetów inwestycyjnych związanych z innowacjami, nowymi technologiami informacyjno-komunikacyjnymi, rozwojem przedsiębiorczości, odnawialnymi źródłami energii, ochroną środowiska i walką ze zmianami klimatu, polityka ta obejmuje zasięgiem swojego oddziaływania wszystkie regiony UE, z uwzględnieniem ich specyfiki terytorialnej.

W przypadku polityki wiejskiej zasadniczą rolę w procesie jej ustanowienia odegrały przemiany ekonomiczne, społeczne i demograficzne zachodzące na obszarach wiejskich w Europie, polegające na systematycznie malejącej liczbie osób pracujących w rolnictwie, utracie dominującej pozycji sektora rolnego w strukturze gospodarki wiejskiej oraz zmieniających się funkcjach obszarów wiejskich w strukturze terytorialnej Europy. Polityka wiejska została ustanowiona jako II filar wspólnej polityki rolnej (WPR) Unii Europejskiej w 2007 r. i chociaż pod względem wielkości wydatków, stanowi mniej znaczącą część w stosunku do filara rynkowego, obejmującego płatności bezpośrednie i inne instrumenty wsparcia rolnictwa, jej znaczenie dla wielofunkcyjnego i zrównoważonego rozwoju terytorialnego w Europie wydaje się być kluczowe.

Do podjęcia celu badawczego, który obejmuje analizę instytucjonalnych aspektów realizacji terytorialnych polityk UE, skłoniła mnie teza sformułowana przez OECD o konieczności ustanowienia i realizacji nowego paradygmatu rozwojowego dla obszarów wiejskich (ang. *new rural paradigm*), a co się z tym wiąże, przedstawienie rekomendacji dla zmian w politykach, mających na celu rozwój regionów wiejskich, peryferyjnych i opóźnionych w rozwoju¹. W moje pracy badawczej starałam się zweryfikować na ile rekomendowane zmiany, szczególnie w obszarze wzmocnienia terytorialnego i zintegrowanego wymiaru interwencji publicznych, zostały uwzględnione w ramach dwóch analizowanych polityk Unii Europejskiej, których celem jest wsparcie rozwoju regionów problemowych, w tym obszarów wiejskich. Wyniki prac badawczych zaprezentowane w formie publikacji wchodzących w skład osiągnięcia naukowego umożliwiły weryfikację następujących hipotez badawczych:

H.1. Zasadniczą rolę w procesie ustanowienia i realizacji podejścia terytorialnego w polityce regionalnej i polityce wiejskiej Unii Europejskiej odegrały procesy europeizacji.

H.2. Następuje wzrost znaczenia instrumentów polityki regionalnej i polityki wiejskiej UE, które mają na celu podniesienie spójności terytorialnej między różnymi typami regionów europejskich.

H.3. Terytorialny wymiar realizacji polityki regionalnej i wiejskiej Unii Europejskiej powoduje wzmocnienie wielopoziomowego systemu zarządzania rozwojem regionalnym i wiejskim w państwach europejskich.

¹ OECD Rural Policy Reviews, *The New Rural Paradigm: Policies and Governance*, Paris 2006, s. 15-17.

H.4. System instytucjonalny realizacji polityki regionalnej i polityki wiejskiej w Polsce został ukształtowany pod wpływem procesów integracji europejskiej.

Przedstawiony cykl publikacji naukowych jest rezultatem prowadzonych badań w latach 2009-2017 nad instytucjonalnymi uwarunkowaniami realizacji terytorialnie ukierunkowanych wybranych polityk Unii Europejskiej. W skład cyklu wchodzi dwie monografie autorskie, dwie monografie współautorskie oraz jedenaście artykułów i rozdziałów opublikowanych na łamach czasopism naukowych i monografii wieloautorskich. Są one efektem dociekań naukowych prowadzonych, w ramach indywidualnych i zespołowych projektów badawczych. W latach 2011-2012 realizowałam indywidualny grant badawczy dla młodych naukowców *Model rozwoju obszarów wiejskich w Unii Europejskiej w latach 2007-2013* nr 1298/M/IPol/11, współfinansowany przez Wydział Nauk Społecznych Uniwersytetu Wrocławskiego. Kolejnym znaczącym krokiem dla rozwoju badań nad polityką regionalną i wiejską i ich wpływem na model realizacji polityki regionalnej i zarządzania rozwojem obszarów wiejskich w Polsce była realizacja grantu *Zarządzanie rozwojem obszarów wiejskich w Polsce w warunkach integracji europejskiej* nr 2213/M/KSE/14. Uzyskana w wyniku realizacji powyższych projektów wiedza i doświadczenie badawcze umożliwiły nawiązanie współpracy, utworzenie zespołu badawczego i pozyskanie środków finansowych na realizację projektu *Innowacje w zarządzaniu rozwojem regionalnym w Polsce* nr UMO-2013/09/B/HS5/04522 finansowanego przez Narodowe Centrum Nauki. W projekcie tym pełniłam funkcję głównego wykonawcy, odpowiedzialnego za badania innowacji w zarządzaniu rozwojem obszarów wiejskich w wybranych polskich regionach. Analizy te prowadzone były w kontekście wpływu procesów integracji europejskiej na kształtowanie się innowacyjnych metod współzarządzania na poziomie regionalnym. Istotny wpływ na prowadzenie przeze mnie badań i publikowanie ich wyników w ramach jednotematycznego cyklu publikacji miał także staż badawczy zrealizowany w okresie październik-grudzień 2013 r. w Centre for Remote and Rural Studies Uniwersytetu Highlands and Islands w Szkocji. Zaowocował on nawiązaniem wielu interesujących kontaktów naukowych oraz weryfikacją wcześniej opracowanej konceptualizacji prowadzonych badań.

Podstawy teoretyczno- metodologiczne prowadzonych prac badawczych

Podstawę teoretyczną prowadzonych prac badawczych stanowiła teoria instytucjonalizmu. Wobec wielości nurtów występujących w ramach powyższej teorii, opierałam się głównie na założeniach instytucjonalizmu socjologicznego, który przedstawia szerokie definicyjne ujęcie instytucji, odnoszące się do wszelkich zasad, procedur, reguł i struktur o charakterze

formalnym, ale także symboli, skryptów poznawczych i wzorców w ramach których funkcjonują aktorzy społeczni². Instytucjonalizm wyjaśnia ich wpływ na tworzenie, funkcjonowanie i stabilizację systemu politycznego, społecznego i gospodarczego. Dlatego też w analizowaniu genezy, ewolucji i funkcjonowania wybranych unijnych polityk brałam pod uwagę nie tylko prawny, ale także polityczny, ekonomiczny i społeczny kontekst ich realizacji.

W prowadzonych przeze mnie badaniach znalazła zastosowanie koncepcja europeizacji, która stanowi teoretyczne ramy dla wyjaśniania procesów ustanowienia terytorialnie zorientowanych polityk EWG/UE, a następnie ich wpływu wywieranego na narodowe systemy zarządzania politykami rozwojowymi. Ponieważ jako kategoria analityczna europeizacja jest szeroko definiowana przez różnych autorów, w swojej pracy badawczej odwoływałam się do definicji zaproponowanych przez S. Bulmera i C. Radaellego oraz R. Ladrecha. Użyteczność wykorzystania koncepcji autorstwa wyżej wskazanych badaczy w procesie konceptualizacji badań odnosi się do zakresu znaczeniowego terminu europeizacja. S. Bulmer i C. Radaelli definiują europeizację jako formalne i nieformalne reguły, procedury, paradygmaty polityczne, style zarządzania, podzielane normy i wartości, które są określane i konsolidowane na poziomie UE, a następnie transferowane na poziom narodowy lub subnarodowy, zarówno do struktur politycznych, polityk publicznych i dyskursu publicznego³. Natomiast R. Ladrech wskazuje iż jest to proces dynamiczny, wielokierunkowy, który zachodzi nie tylko w wymiarze formalno-prawnym, ale także ma wpływ na kształtowanie się paradygmatów oraz modeli realizacji poszczególnych krajowych polityk publicznych⁴. Powyższy sposób definiowania procesów europeizacji wpisuje się w założenia teorii instytucjonalizmu socjologicznego, zgodnie z którą badanie polityk i uwarunkowań ich realizacji wymaga dogłębnej analizy aktorów i procesów decyzyjnych, zachodzących na różnych szczeblach organizacji i w różnych ośrodkach władzy.

Kolejne dwie wykorzystane koncepcje odnoszą się do zarządzania wielopoziomowego (ang. *multilevel governance*) oraz współzarządzania terytorialnego (ang. *territorial governance*). Pierwsza z nich znalazła zastosowanie do analizy układu relacji i dystrybucji uprawnień decyzyjnych w systemie programowania i realizacji polityki regionalnej na

² S. Mazur, *Współzarządzanie a administracja publiczna*, w: S. Mazur(red.) *Współzarządzanie publiczne*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2015, s. 46.

³ S. Bulmer, C. Radaelli, *The Europeanisation of national policy?* „Queen’s Papers on Europeanisation”, no 1, 2004, s. 4.

⁴ R. Ladrech, *Europeanization and National Politics*, Palgrave Macmillan, Basingstoke 2010.

poziomie UE, jej państw członkowskich i regionów⁵. Stanowiła także ramy analityczne dla zbadania wpływu unijnych polityk na model zarządzania rozwojem obszarów wiejskich w Polsce. Koncepcja współzarządzania terytorialnego która odnosi się do procesu formułowania i wdrażania polityk publicznych, programów i projektów zorientowanych na rozwój określonego terytorium, przez: integrację istotnych polityk sektorowych, koordynację działań aktorów i instytucji, w szczególności w wymiarze wielopoziomowych relacji, mobilizację zaangażowania wszystkich interesariuszy i przede wszystkim świadomość istnienia specyfiki danego terytorium i skutków z tego wynikających⁶, znalazła zastosowanie w analizie modelu i standardu zarządzania rozwojem obszarów wiejskich oraz modelu polityki regionalnej, które ukształtowały się w wyniku integracji Polski z UE.

Konsekwencją przyjęcia danej orientacji metodologicznej w ramach prowadzonych prac badawczych, był dobór adekwatnych i niezbędnych metod, które umożliwiły weryfikację sformułowanych hipotez. Wykorzystane metody badawcze bazują w pierwszej kolejności na krytycznej analizie dostępnych materiałów źródłowych w oparciu o metodę formalno-prawną, takich jak: regulacje prawne, w tym traktaty, rozporządzenia, dyrektywy Unii Europejskiej, raporty, strategie rozwojowe, programy rozwojowe, a na poziomie krajowym także ustawy odnoszące się do dwóch analizowanych polityk: wiejskiej i regionalnej. Analiza objęła także istniejącą literaturę przedmiotu. Orientacja na temat aktualnego stanu badań w dziedzinie będącej przedmiotem mojego zainteresowania, miała wpływ na wybór celów badawczych oraz konceptualizację i operacjonalizację prowadzonych badań. Dla określenia uwarunkowań politycznych realizacji określonych działań na rzecz rozwoju regionalnego korzystałam z analizy procesu decyzyjnego, która wskazała na wpływ różnych grup aktorów i ich konstelacji, interesów i sposobów działania na proces programowania i realizacji wybranych polityk. Zastosowanie znalazła także metoda komparatystyczna, dla porównywania celów, zasad, instrumentów i podmiotów analizowanych polityk regionalnej i wiejskiej w perspektywie czasowej, w odniesieniu do ich kolejnych reform. Obok wyżej wymienionych metod stosunkowo często korzystałam także z metody historycznej, która została wykorzystana przede wszystkim w analizie genezy powstania obu polityk, ewolucji ich celów, priorytetów i instrumentarium realizacji. Szeroko stosowana była także metoda modelowania, która umożliwiła wykorzystanie istniejących modeli badawczych do przeprowadzenia charakterystyki polityki regionalnej realizowanej w Polsce w wyniku

⁵ N. Bernard, *Multilevel Governance in the European Union*, Kluwer Law International, The Hague-London-New York, 2002.

⁶ ESPON, *ESPON TANGO- Territorial Approaches for New Governance*, Final Report 20/12/2013, ESPON, Luxembourg 2013, s. 11.

integracji europejskiej, zdefiniowania modelu zarządzania rozwojem obszarów wiejskich w Polsce czy wreszcie stworzenie we współpracy z innymi badaczami (A. Wiktorską-Święcką oraz M. Klimowicz) autorskiego modelu badania innowacji we współzarządzaniu rozwojem regionalnym. Modelowe ujęcie procesów realizacji polityk oraz zarządzania rozwojem terytorialnym miało znacznie porządkujące i diagnostyczne w procesie identyfikacji konkretnych rozwiązań stosowanych w praktyce politycznej UE, państw i regionów. Metoda badania studiów przypadku (*case studies*) została wykorzystana przede mną głównie w procesie badania innowacyjnych rozwiązań w obszarze współzarządzania rozwojem obszarów wiejskich oraz wpływu procesów europeizacji na wdrożenie innowacyjnych rozwiązań zarządczych. Jej zastosowanie umożliwiło analizę działania LEADER, realizowanego w ramach polityki wiejskiej UE, na przykładzie funkcjonowania czterech lokalnych grup działania (LGD) z czterech polskich województw, pod kątem innowacyjnych rozwiązań stosowanych w funkcjonowaniu LGD. Za szczególnie istotne uważam implementację nowatorskiej metody śledzenia procesu (ang. *process tracing*), która jest wykorzystywana w naukach politycznych dopiero od niedawna, natomiast na gruncie polskim nadal w stopniu znikomym. Została ona zastosowana jako metoda analizy mechanizmów przyczynowych innowacji w zarządzaniu rozwojem obszarów wiejskich w wybranych polskich regionach. Pozwala ona na określenie w jakim stopniu hipotetyczna przyczyna wpływa na obserwowany rezultat, którym w tym przypadku były innowacje w zarządzaniu obszarami wiejskimi.

W realizacji badań jakościowych wykorzystywałam szereg technik badawczych, które umożliwiły zdobycie danych niezbędnych do weryfikacji hipotez. Wśród nich były między innymi: wywiady indywidualne częściowo ustrukturyzowane z decydentami i urzędnikami Ministerstwa Rozwoju, Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi (MRiRW), urzędów marszałkowskich wybranych polskich regionów, liderami lokalnymi w wybranych polskich województwach. Ponadto byłam współautorką i współrealizatorką zogniskowanego wywiadu grupowego (fokus) przeprowadzonego z udziałem ekspertów w obszarze współzarządzania rozwojem lokalnym i regionalnym na Dolnym Śląsku. Celem badania była identyfikacja innowacyjnych rozwiązań stosowanych we współzarządzaniu tymże regionem i ich wpływu na rozwój społeczny i gospodarczy regionu.

Wyodrębnione obszary tematyczne prowadzonych badań przyczyniających się do realizacji głównego celu:

Prowadzone badania, które umożliwiły realizację założonych celów i weryfikację zaprezentowanych powyżej hipotez, realizowane były w trzech obszarach tematycznych:

1. Wpływ procesów europeizacji na programowanie i realizację polityki regionalnej i polityki wiejskiej Unii Europejskiej.
2. Ewolucja instrumentów realizacji polityki regionalnej i polityki wiejskiej Unii Europejskiej w kierunku ich oddziaływania na podnoszenie spójności terytorialnej między regionami europejskimi.
3. Wpływ terytorialnie ukierunkowanych polityk Unii Europejskiej na wielopoziomowe zarządzanie rozwojem regionalnym, w tym obszarów wiejskich, w Polsce.

Wyniki badań prowadzonych w ramach pierwszego obszaru tematycznego zaprezentowane zostały w formie czterech rozdziałów opublikowanych w monografiach wieloautorskich oraz dwóch artykułów naukowych zamieszczonych w czasopismach naukowych. Dotyczą one instytucjonalnych uwarunkowań genezy i przebiegu procesów politycznych, związanych z ustanowieniem i realizacją polityki wiejskiej i polityki regionalnej Unii Europejskiej.

Tematyka rozdziału *Common Agricultural Policy as the Result and Instrument of the Europeanization Processes* opublikowanego na łamach monografii „Europeanization Processes from the Meso-economic Perspective: Industries and Policies” pod redakcją P. Stanka i K. Wacha koncentruje się na analizie uwarunkowań procesu europeizacji oddolnej (*bottom-up*) i odgórnej (*top-down*) wspólnej polityki rolnej Unii Europejskiej, z uwzględnieniem filara wiejskiego jej realizacji. Wskazuje na kluczową rolę podmiotów polityki europejskiej, którymi są nie tylko państwa członkowskie, ale także instytucje UE oraz organizacje reprezentujące europejskich rolników, takie jak COPA i COGECA, w procesie europeizacji polityki rolnej i wiejskiej UE. Aktorzy ci kierują się własną logiką i interesem w procesie negocjowania jej ostatecznego kształtu na forum UE. Analiza europeizacji WPR została ujęta w formie prezentacji głównych reform, jakie towarzyszyły przemianom celów i priorytetów tej polityki, od momentu jej utworzenia w 1957 r. do czasów obecnych, a więc: reformy MacSherry’ego, Agendy 2000 i Reformy Luksemburskiej. Przyniosły one zasadnicze zmiany w procesie jej programowania, implementacji i finansowania. Analiza instrumentów prawnych, finansowych oraz strategicznych pozwala na wysunięcie wniosku, iż system płatności bezpośrednich oraz programy rozwoju obszarów wiejskich mają największy wpływ na system realizacji polityk wiejskich państw członkowskich, zatem stanowią najważniejsze

instrumenty ich europeizacji. Zakres i rezultaty wpływu procesów europeizacji są zróżnicowane w poszczególnych państwach i zależą od wielu czynników, między innymi: znaczenia rolnictwa w strukturze gospodarki danego kraju, jego kultury politycznej, systemu instytucjonalnego zarządzania rozwojem obszarów wiejskich oraz narodowych priorytetów rozwoju wsi i sektora rolnego. Wyniki badań zaprezentowane w rozdziale wskazują, że europeizacja WPR i w tym także polityki wiejskiej, jest procesem dynamicznym, który w określonej sytuacji ekonomicznej i politycznej UE, generować będzie dalsze zmiany o charakterze instytucjonalnym.

O procesie ewolucji wspólnej polityki rolnej EU w kierunku polityki rozwoju obszarów wiejskich traktuje artykuł *Znaczenie Wspólnej Polityki Rolnej Unii Europejskiej w rozwoju europejskich obszarów wiejskich w latach 2007-2013* opublikowany w „Przeglądzie Historyczno-Politologicznym” nr 5/2010. Wskazuje on na zjawiska społeczne i ekonomiczne oraz problemy, jakie występowały na wsi europejskiej w latach 90-tych XX w., które skłoniły państwa UE do zreformowania WPR na rzecz zwiększenia jej orientacji na terytorialny rozwój obszarów wiejskich. Wśród przyczyn tej zmiany wskazałam chociażby takie elementy jak: problem nadprodukcji żywności, wzrost wydajności rolnictwa, a w jego rezultacie spadek zatrudnienia w sektorze rolnym na obszarach wiejskich czy dewastacja środowiska naturalnego. W wyniku decyzji państw członkowskich podjętej w ramach perspektywy finansowej 2007-2013 ustanowione zostały dwa filary wspólnej polityki rolnej: rynkowy i rozwoju obszarów wiejskich, finansowane z dwóch osobnych funduszy. W artykule zwracam uwagę, że wspólne problemy dotyczące obszarów wiejskich we wszystkich państwach UE doprowadziły do włączenia w agendę polityczną działań związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego wsi, rozwojem pozarolniczych aktywności gospodarczych na obszarach wiejskich czy wzmocnieniem zasobów ludzkich i rozbudową infrastruktury lokalnej. Procesy europeizacji w obszarze polityki wiejskiej mają zarówno wymiar legalny, jak i strategiczny, a państwa chcące korzystać z instrumentu w postaci Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju obszarów Wiejskich (EFRROW) zobowiązały się do przyjęcia rozwiązań strategicznych, takich jak chociażby strategiczne programowanie, adaptacja jednolitego systemu monitorowania i ewaluacji, której celem jest zachowanie spójności priorytetów i działań, zarówno na poziomie wspólnotowym, krajowym, regionalnym, jak i lokalnym.

Powyższy wątek związany z wpływem procesów europeizacji na programowanie i realizację polityki wiejskiej kontynuuję w rozdziale *Polityczne uwarunkowania reformy Wspólnej Polityki Rolnej po 2013 r.* opublikowanym na łamach monografii zbiorowej „Perspektywy Wspólnej Polityki Rolnej po 2013 r.” pod redakcją B.H. Toszka i A.

Wojtaszaka. Traktuje on o procesie negocjacji politycznych nad następującymi kwestiami dotyczącymi realizacji polityki wiejskiej UE: wysokością budżetu przeznaczanego na wsparcie rozwoju rolnictwa i wsi, zasadami podziału środków finansowych pomiędzy poszczególne państwa członkowskie oraz pomiędzy poszczególne priorytety WPR. W powyższym tekście zwracam uwagę, iż w procesie europeizacji, który zachodzi tutaj w wymiarze *top-down* (od państw członkowskich do instytucji UE) i *bottom-up* (od instytucji UE do państw członkowskich) kluczowi aktorzy posiadają rozmaite cele i interesy, które niejednokrotnie wzajemnie się wykluczają. Interesy te nie podlegają prostej klasyfikacji opartej o tradycyjny podział „nowe” *versus* „stare” państwa członkowskie. Z analizy wynika, że największymi orędownikami zmian w ramach WPR były Wielka Brytania, Holandia oraz Dania, które opowiedziały się za częściową renacjonalizacją tej polityki i urynkowaniem sektora rolnego, natomiast za jej dalszą europeizacją, obok Komisji Europejskiej, przede wszystkim takie kraje jak: Francja, Hiszpania, Polska, Bułgaria czy Rumunia. Wizja jej ostatecznego kształtu oscyluje pomiędzy zasadą efektywności i solidarności, które stanowią główny obszar sporów między państwami-zwolennikami utrzymania europejskiego poziomu realizacji tej polityki. Stawiam tezę, iż możliwości i kierunki finansowania tej polityki, wpłyną na jej ostateczny kształt po 2013 r. Przy okazji przedmiotem analizy są działania polityczne Komisji Europejskiej i Parlamentu Europejskiego na rzecz pogłębienia europeizacji polityki wiejskiej UE i utrzymania jej wspólnego charakteru. Zapleczem dla jej legitymizacji była debata zorganizowana przez unijnego komisarza ds. rolnictwa i rozwoju obszarów wiejskich D. Ciolosa w 2010 r., podczas której swój głos w zakresie potrzeby realizacji i przyszłych priorytetów polityki wiejskiej i rolnej miało wyrazić europejskie społeczeństwo obywatelskie. Wyniki internetowej debaty, w której wzięło udział 5700 rolników, organizacji społecznych, ośrodków naukowych i sieci obszarów wiejskich wzięto pod uwagę w procesie programowania tej polityki na lata 2014-2020. Przeprowadzona analiza wykazała także, iż kontekst realizacji polityki wiejskiej UE wykracza poza europejskie ramy debaty politycznej i związany jest z kwestiami globalnymi, takimi jak: walka z ubóstwem czy pogarszający się stan środowiska naturalnego.

Kwestie europeizacji zarządzania rozwojem obszarów wiejskich poruszone zostały także w artykule *Rural Areas development as a field of intervention of the European Union Cohesion Policy after 2013*, który ukazał się na łamach czasopisma naukowego „Studies in Agricultural Economics” no 113, 2011. Jego tematyka koncentruje się na krytycznej ocenie unijnych rozwiązań instytucjonalnych w zakresie zarządzania rozwojem obszarów wiejskich, w aspekcie realizacji celu ich zrównoważonego rozwoju. Argumentuję, iż przyjęcie

rozwiązania w postaci wydzielenia osobnego filaru wiejskiego w ramach WPR, któremu dedykowane jest zaledwie 8% budżetu przeznaczanego na wsparcie rolnictwa i rozwój wsi, jest działaniem niewystarczającym dla rozwiązywania problemów obszarów wiejskich w UE. Jednocześnie zaprezentowane w artykule dane statystyczne wskazują, iż państwa członkowskie w dalszym ciągu za kwestie najważniejszą uważają system wsparcia rolnictwa za pomocą dopłat bezpośrednich. Wyznacza ona główny biegun debaty wokół którego swoje stanowiska koncentrują państwa członkowskie. Dlatego też w dalszej części artykułu poddałam analizie istniejące możliwości wsparcia rozwoju obszarów wiejskich za pomocą instrumentów polityki regionalnej UE, takich jak: programy operacyjne dedykowane obszarom wiejskim, koordynacja funduszy wiejskich z funduszami strukturalnymi na rzecz ich finansowania, wzmocnienie podejścia zintegrowanego i oddolnego na rzecz rozwoju wsi. Proces reorientacji europejskiej polityki regionalnej powinien być związany z realizacją ogólnoeuropejskich priorytetów, odnoszących się do: rozwoju przedsiębiorczości, wzrostu jakości kapitału ludzkiego i społecznego, rozwoju infrastruktury, ustanowienia i wzmocnienia powiązań komunikacyjnych z obszarami miejskimi, zmiany wizerunku obszarów wiejskich jako miejsca atrakcyjnego do życia i pracy.

Sam proces europeizacji polityki regionalnej jako instrumentu realizacji spójności społecznej, gospodarczej i terytorialnej w Unii Europejskiej został przeze mnie scharakteryzowany w rozdziale *Wielopoziomowy system zarządzania politykami regionalnymi państw członkowskich Unii Europejskiej jako rezultat procesów europeizacji na przykładzie Polski*, opublikowanym na łamach monografii „Europeizacja polityk publicznych w Polsce” pod redakcją R. Riedla. Przedstawiłam w nim proces europeizacji zarządzania rozwojem regionalnym w Unii Europejskiej, poprzez ustanowienie i realizację wspólnotowej polityki regionalnej. Europeizacja jest tutaj rozumiana jako proces przekazania przez państwa członkowskie kompetencji w zakresie zarządzania rozwojem regionalnym na poziom ponadnarodowy, z czym związane były zmiany instytucjonalne w zakresie dystrybucji i interwencji europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych (EFSiI). Procesy europeizacji zostały ukazane jako rezultat pogłębiania się integracji europejskiej w postaci ustanowienia rynku wewnętrznego. Z jednej strony proces ten wzmagał konkurencję pomiędzy państwami i regionami, z drugiej stanowił zagrożenie dla najsłabszych regionów, które bez wsparcia nie były w stanie sprostać wyzwaniom konkurencji w skali europejskiej. Ustanowienie unijnej polityki regionalnej nie likwiduje narodowych polityk wsparcia rozwoju regionalnego, jednak wprowadza dość istotne obostrzenia w kwestiach takich jak: prawo konkurencji czy zasady udzielania pomocy publicznej dla regionów opóźnionych w rozwoju.

Europeizacja polityki regionalnej oznaczała ustanowienie jej wspólnych priorytetów, zasad, instrumentów i systemu instytucjonalnego. Proces europeizacji polityki regionalnej jest co najmniej dwukierunkowy i obejmuje nie tylko jej tworzenie i realizację na szczeblu ponadnarodowym, ale także jej wpływ na systemy zarządzania rozwojem regionalnym państw członkowskich. Poziom tego oddziaływania jest zróżnicowany, ale dystrybucja EFSiI wpływa na tworzenie się wielopoziomowego systemu zarządzania rozwojem regionalnym na forum UE.

Powyższy rozdział odwołuje się do wniosków zawartych w publikacji *Europeizacja samorządu – wpływ Unii Europejskiej na aktorów lokalnych i regionalnych*, która została zamieszczona w ramach monografii „Europeizacja- mechanizmy, wymiary, efekty” pod redakcją A. Pacześniak i R. Riedla. Wskazują one, iż polityka regionalna UE jest nie tylko wynikiem procesów europeizacji zarządzania rozwojem regionalnym na poziomie ponadnarodowym, ale sama stanowi instrument europeizacji narodowych systemów zarządzania rozwojem regionalnym w państwach członkowskich. Rozważania te zostały przedstawione na przykładzie Polski, jako państwa w którym samorząd regionalny został reaktywowany na potrzeby zbudowania systemu absorpcji europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych na poziomie regionalnym. Analiza tego procesu wskazuje, iż zwolennicy utworzenia dużych samorządowych regionów w strukturze terytorialnej Polski posługiwali się „argumentem europejskim” w procesie wypracowywania jego ostatecznego modelu ustrojowego. Chociaż Unia Europejska, w ramach respektowania autonomii instytucjonalnej państw członkowskich, nie ma kompetencji w zakresie wpływania na terytorialną organizację państw, efektywny system dystrybucji EFSiI wymaga włączenia szczebla regionalnego w ten proces. Dlatego też niniejszy artykuł odnosi się do wpływu procesów europeizacji na upodmiotowienie polskich samorządowych regionów w procesie zarządzania polityką rozwoju intraregionalnego, w odniesieniu do swojego terytorium.

Drugi ze wskazanych obszarów prowadzonych przez mnie badań, zaprezentowanych w ramach cyklu publikacji, odnosi się do zmian jakie następowały w instrumentach realizacji polityki regionalnej i wiejskiej, w kontekście osiągnięcia spójności terytorialnej pomiędzy regionami Unii Europejskiej. Ich wyniki zostały zamieszczone w jednej monografii autorskiej oraz czterech rozdziałach, opublikowanych w monografiach wieloautorskich.

Spójność terytorialna jako cel funkcjonowania Unii Europejskiej została wprowadzona do regulacji traktatowych stosunkowo niedawno, bo na mocy Traktatu z Lizbony w 2009 r. Jednocześnie stanowi ona nową koncepcję rozwoju regionów, co sprawia, iż brak jest

jednoznacznej definicji na temat tego czym w istocie owa spójność terytorialna jest. Do tak zdefiniowanego problemu badawczego nawiązuję w rozdziale *Instruments for the Achievement of Territorial Cohesion within the European Union in the Financial Framework 2014–2020*, zawartym w publikacji „*European Integration: Perspectives and Challenges. How ‘Borderless’ is Europe?*” pod redakcją I. Taróssy, A. Tuki, Z. Vörösa i A. Schmidt. W artykule przeanalizowałam funkcjonujące w literaturze naukowej sposoby definiowania spójności terytorialnej, by następnie podjąć tematykę źródeł wzrostu zainteresowania spójnością terytorialną na forum UE. W tym celu dokonałam analizy zawartości kluczowych dokumentów unijnych, odnoszących się do spójności terytorialnej jako jednego z głównych celów UE. Wyniki analiz posłużyły do określenia wybranych instrumentów realizacji spójności terytorialnej w latach 2014-2020. Wśród opisanych instrumentów interwencji znalazły się takie jak: europejska współpraca terytorialna i korzyści jakie może przynieść regionom dalsze wdrożenie mechanizmu Europejskiego Ugrupowania Współpracy Terytorialnej, partnerstwa miejsko- wiejskie, rozwój lokalny kierowany przez społeczność (RLKS) oraz zintegrowane inwestycje terytorialne (ZIT). Dwa z ostatnich instrumentów zostały wprowadzone do praktyki zarządzania rozwojem regionalnym UE od 2014 r., a ich celem ma być, przede wszystkim, zwiększenie współpracy pomiędzy różnymi regionami w celu wykorzystania ich specyficznych potencjałów oraz zapewnienia podstawowego standardu usług ich mieszkańcom.

Problematyka zapewnienia spójności terytorialnej regionów, w tym przede wszystkim obszarów wiejskich, poprzez wykorzystanie ich różnorodnych potencjałów endogenicznych, została zaprezentowana w rozdziale *A shift in rural development paradigm and its impact on rural policies of the EU and its Member States*, opublikowanym w książce “*European Union as a Global Actor*” pod redakcją J. Dyduch, M. Michalewskiej-Pawlak oraz R. Murphy’ego. Wskazuję w nim zmiany w paradygmacie zarządzania rozwojem obszarów wiejskich w Unii Europejskiej i państwach członkowskich, od sektorowego i scentralizowanego podejścia w zarządzaniu regionami wiejskimi w kierunku jego zintegrowania, w odniesieniu do konkretnego terytorium oraz jego specyficznych cech i potrzeb. Poprzez analizę istniejących modeli zarządzania rozwojem obszarów wiejskich, wskazuję, iż sieciowy model pozwala na osiągnięcie optymalnych wyników w zakresie podnoszenia spójności społecznej i terytorialnej różnych typów regionów, w szczególności efektywne wsparcie procesów rozwojowych na obszarach wiejskich. Jednym z instrumentów terytorialnego współzarządzania na poziomie lokalnym jest działanie LEADER, realizowane w ramach polityki wiejskiej Unii Europejskiej od lat 90-tych ubiegłego stulecia. Rozdział zawiera charakterystykę logiki interwencji i

korzyści wynikających z implementacji podejścia LEADER. Bazuje ono na wykorzystaniu lokalnego kapitału społecznego oraz włączeniu wszystkich interesariuszy w postaci tworzenia terytorialnych partnerstw wielosektorowych w procesy decyzyjne, dotyczące danego terytorium, oparte o oddolne planowanie strategiczne.

Publikacja, która w sposób dogłębny analizuje instrumenty realizacji polityki wiejskiej Unii Europejskiej w kontekście osiągania celu, którym jest spójność terytorialna, została przygotowana przeze mnie w formie monografii autorskiej *Priorytety i wyzwania polityki rozwoju obszarów wiejskich Unii Europejskiej*. Zawiera ona koncepcyjne i modelowe ujęcia procesów zarządzania rozwojem obszarów wiejskich, także w odniesieniu do instrumentarium realizacji międzyregionalnej spójności terytorialnej. Obok modelowego ujęcia zarządzania procesami rozwoju, w ramach przeprowadzonych badań zdiagnozowana została sytuacja społeczno-ekonomiczna regionów o specyficznych potrzebach rozwojowych, jakimi są obszary wiejskie. Wskazane zostały mechanizmy przyczynowo-skutkowe, powodujące ich zapóźnienie względem innych regionów i problemy związane z osiągnięciem spójności terytorialnej. W odpowiedzi na powyższą diagnozę wskazane zostały takie instrumenty jak: Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich, działanie LEADER czy partnerstwa miejsko-wiejskie, których zakres interwencji i sposoby funkcjonowania zmieniały się wraz z głównymi założeniami polityki rozwoju obszarów wiejskich i polityki regionalnej Unii Europejskiej. O ile ich rola w zarządzaniu rozwojem wsi w latach 90-tych poprzedniego stulecia była ograniczona, obecnie wraz ze wzrostem terytorialnej orientacji wybranych polityk UE, nabiera coraz większego znaczenia w realizacji unijnych priorytetów rozwojowych. Monografia przedstawia wyżej wymienione procesy zarówno w perspektywie historycznej odnoszącej się do genezy i ewolucji funkcjonowania instrumentów, jak i analizy kierunków ich potencjalnego zastosowania w przyszłości.

Kolejnym rozdziałem, opublikowanym w monografii wieloautorskiej "European Union Development. Challenges and Strategies" pod redakcją J. Dyduch, M. Michalewskiej-Pawlak i R. Murphy'ego, którego tematyka koncentruje się wokół instrumentów osiągania zasadniczych celów rozwojowych UE, w tym spójności w jej przestrzennym wymiarze, jest tekst *The importance of Common Agricultural and Rural Policy for Europe for achieving strategic priorities of the EU*. Jego zawartość odnosi się do wpływu, jaki wywiera wspólna polityka rolna, w tym także jej wiejski filar, na realizację strategicznych priorytetów rozwojowych UE, zdefiniowanych w strategii *Europa 2020*. Zalicza się do nich rozwój ekonomiczny, który ma charakter inteligentny, zrównoważony i sprzyjający włączeniu społecznemu. Tak zdefiniowana wizja rozwoju zawiera w sobie element związany z

osiąganiem spójności społecznej i terytorialnej różnych typów obszarów w UE. Najważniejszym instrumentem jej osiągnięcia w przypadku regionów wiejskich ma być niezmiennie Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich, którego obszarem interwencji jest: wspieranie transferu wiedzy i innowacji na obszarach wiejskich, promowanie efektywnego korzystania z zasobów i wsparcie zmiany w kierunku gospodarki niskoemisyjnej oraz zapobieganie zmianom klimatu, a także wsparcie procesów inkluzji społecznej oraz redukcji ubóstwa na obszarach wiejskich. Jego interwencja ma także przyczyniać się do ograniczania procesu depopulacji regionów wiejskich. Jak wynika z przeprowadzonej analizy, Komisja Europejska, proponując zestaw różnego typu działań na rzecz wsparcia regionów wiejskich, pozostawia szeroki zakres swobody państwom członkowskim i regionom w wyborze środków sprzyjających wykorzystaniu lokalnego endogenicznego potencjału.

W ramach obszaru badawczego dotyczącego spójności terytorialnej znaczna część moich prac badawczych dotyczy instrumentów polityki wiejskiej UE, ale nie tylko. W artykule *Wpływ integracji europejskiej na rozwój współpracy regionów europejskich po 2007 r.* opublikowanym w monografii "Polska i Europa Środkowa. Demokratyzacja, konsolidacja, Europeizacja" pod redakcją E. Nowak i R. Riedla, analizuję istniejące instrumenty i obszary współpracy między regionami europejskimi i ich wpływ na integrację terytorialną między nimi. Współpraca terytorialna jest bowiem jednym z najbardziej efektywnych rozwiązań podnoszących ich spójność w wymiarze przestrzennym. Wychodząc od historycznych podstaw rozwoju takiej współpracy, w dalszej części dokonuję analizy zmierzającej do określenia na ile polityka regionalna UE oraz Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego wpływają na dynamikę rozwoju inicjatyw międzyregionalnych. Przedmiotem zainteresowania jest więc nie tylko współpraca w wymiarze formalnym, ale także jej polityczne i finansowe uwarunkowania. Ponadto odnoszę się także do szerokiego spectrum korzyści, jakie odnoszą regiony podejmujące współpracę terytorialną, wskazując nie tylko jej pozytywny wpływ na spójność terytorialną, ale również wzmocnienie podmiotowości polityczno-ekonomicznej regionów.

Trzeci - ostatni obszar tematyczny prowadzonych przeze mnie badań koncentruje się na wpływie polityki regionalnej i polityki wiejskiej Unii Europejskiej na kształtowanie się systemu wielopoziomowego zarządzania rozwojem regionalnym i rozwojem obszarów wiejskich w Polsce. Wyniki prowadzonych w tym obszarze badań zostały przedstawione w

ramach monografii autorskiej, dwóch monografii współautorskich oraz jednego artykułu opublikowanego w czasopiśmie naukowym.

Układ instytucjonalny, jaki został wytworzony pod wpływem implementacji instrumentów obu polityk do porządku prawnego i systemu politycznego Polski, jest przedmiotem szczegółowej analizy w monografii mojego autorstwa *Zarządzanie rozwojem obszarów wiejskich w Polsce w warunkach integracji europejskiej*. Zawiera ona analizę roli i znaczenia konkretnych instytucji, takich jak: aktorzy państwowi, samorządowi oraz społeczni w funkcjonowaniu systemu, sposób koordynacji działań między nimi, wykorzystywane instrumenty zarządzania przez owe podmioty, ustanowienie nowych bądź zmiana dotychczasowych celów funkcjonowania i zakresu ich kompetencji. Poprzez charakterystykę rozwiązań instytucjonalnych na poziomie narodowym, obejmującą ministra rolnictwa i rozwoju wsi, ministra rozwoju, ale także Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, wykazana została dominująca rola szczebla centralnego w zarządzaniu rozwojem obszarów wiejskich. Jednak w systemie tym, obok instytucji centralnych, funkcjonują samorządy regionalne, którym powierzono zadania związane z wdrożeniem wybranych działań w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-2013 oraz Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020, finansowanych z Europejskiego Funduszu Rolnego na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich. Ponadto wskazane zostały możliwości programowania polityki rozwoju regionalnego, w tym także obszarów wiejskich, jako zadanie własne samorządów wojewódzkich, które może być realizowane dzięki zaangażowaniu europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych. Obok charakterystyki systemu instytucjonalnego zarządzania rozwojem obszarów wiejskich na poziomie ministerialnym i regionalnym, w monografii zaprezentowana została rola pozostałych instytucji, takich jak: ośrodki doradztwa rolniczego, Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich oraz lokalne partnerstwa terytorialne tworzone na podstawie działania LEADER. Analiza układu instytucjonalnego zarządzania rozwojem obszarów wiejskich pozwoliła na zdiagnozowanie modelowego ujęcia tego procesu, określonego w monografii jako wielopoziomowy, scentralizowany model, a także sektorowy standard zarządzania rozwojem obszarów wiejskich w Polsce. Założenia metodologiczne, konceptualizacja badań, sposób ich realizacji oraz prezentacji wyników w postaci monografii naukowej *Zarządzanie rozwojem obszarów wiejskich w Polsce w warunkach integracji europejskiej* zostały docenione i nagrodzone pierwszą nagrodą w konkursie Polskiego Towarzystwa Studiów Europejskich w 2016 r. na najlepszą monografię naukową w dziedzinie studiów europejskich za 2015 r.

Wpływ polityki regionalnej Unii Europejskiej na kształtowanie się krajowego modelu polityki regionalnej Polski został scharakteryzowany w artykule *Ewolucja modelu polityki regionalnej w Polsce w warunkach integracji europejskiej*, opublikowanym na łamach „Wrocławskich Studiów Politologicznych” nr 18/2015. Jego tematyka koncentruje się na analizie oddziaływania konkretnych instrumentów, takich jak: europejskie fundusze strukturalne i inwestycyjne, zasad: programowania, subsydiarności, partnerstwa czy dodatkowości oraz strategicznych celów społecznych i gospodarczych UE na włączenie perspektywy terytorialnej w proces programowania i realizacji działań na rzecz podnoszenia spójności i konkurencyjności gospodarek poszczególnych polskich regionów. Proces ten został ukazany w ujęciu historyczno-problemowym, które wskazuje na ewolucyjny charakter ukształtowanego modelu polityki regionalnej. Mimo wzrostu znaczenia samorządów regionalnych w procesie współzarządzania rozwojem, polityka rozwoju realizowana w polskich warunkach ma głównie charakter interregionalny. Ze względu na dominującą rolę administracji centralnej w postaci ministra ds. rozwoju, mimo pewnych cech systemu wielopoziomowego, nadal ma on charakter scentralizowany. Chociaż obok władz publicznych model polityki regionalnej funkcjonujący w Polsce przewiduje zaangażowanie partnerów społecznych i prywatnych, analizując jakość relacji międzyinstytucjonalnych, podział kompetencji oraz dostęp do zasobów, w tym także do wiedzy i informacji, nadal dominującą rolę w tym procesie odgrywa sektor publiczny na poziomie krajowym. W artykule omówiony został wpływ unijnej zasady partnerstwa na wzrost partycypacji pozostałych podmiotów w procesie zarządzania rozwojem regionalnym w Polsce. Przedstawia on także perspektywy i przewidywane kierunki ewolucji modelu polityki regionalnej w Polsce w najbliższej przyszłości, która pod wpływem wzrostu unijnej presji na efektywność wydatkowanych funduszy, będzie prawdopodobnie zmierzać w kierunku prokonkurencyjnym, ze słabnącym udziałem wymiaru redystrybucyjnego, zorientowanego na pomoc regionom opóźnionym w rozwoju.

Wpływ terytorialnie zorientowanych polityk Unii Europejskiej na wielopoziomowy system zarządzania rozwojem regionalnym, w tym przede wszystkim obszarów wiejskich, poddaje analizie w dwóch kolejnych monografiach, które mają charakter współautorski. W monografii *Innowacje we współzarządzaniu rozwojem regionalnym. Praktyka instytucjonalna w wybranych polskich regionach*, która powstała przy współpracy z A. Wiktorską-Święcką oraz M. Klimowicz, analizuję innowacyjny charakter działania LEADER w wymiarze lokalnym i regionalnym, wraz z określeniem roli podmiotów szczebla centralnego (Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi), regionalnego (samorządy województw:

dolnośląskiego, łódzkiego, pomorskiego i śląskiego) i lokalnego (cztery wybrane LGD z województw: dolnośląskiego, łódzkiego, pomorskiego i śląskiego) dla skuteczności osiągnięcia założonych celów. W tym celu wykorzystana została metoda śledzenia procesu, która pozwoliła na zdiagnozowanie mechanizmów przyczynowych związanych ze skuteczną implementacją działania LEADER i zmianami jakie generuje jego wdrożenie na obszarach wiejskich. Wśród mechanizmów stwierdzone zostały: partnerstwo i współpraca instytucji publicznych, aktorów społecznych i podmiotów prywatnych różnych szczebli, więzi społeczne i wysoka jakość kapitału społecznego, dostępność finansowania inicjatyw ze środków EFRROW w ramach polityki wiejskiej UE, opracowanie lokalnych strategii rozwojowych w oparciu o lokalne zasoby kapitału ludzkiego, społecznego, intelektualnego, materialnego, historycznego, kulturowego i przyrodniczego. Wyniki analizy jednoznacznie potwierdziły, iż także w pozostałych obszarach, takich jak zarządzanie miastami czy rozwój przedsiębiorczości, które były częścią badań zaprezentowanych na łamach niniejszej monografii, polityki unijne mają pozytywny wpływ na upodmiotowienie różnych grup aktorów i wzrost ich udziału w wielopoziomym systemie współzarządzania rozwojem regionu.

Ten wątek badań podjęty został przeze mnie także w monografii współautorskiej *Institutional determinants of innovations in regional governance in Poland* we współpracy z A. Wiktorską-Święcką oraz M. Klimowicz, poświęconej analizie wybranych rozwiązań innowacyjnych we współzarządzaniu na poziomie regionalnym w Polsce. W ramach opracowania przedstawiona została między innymi analiza funkcjonowania Krajowej i Regionalnych Sieci Obszarów Wiejskich w Polsce od 2007 r. Koncepcja powołania do życia Sieci związana była z przystąpieniem Polski do UE i uczestnictwem w unijnym systemie zarządzania rozwojem obszarów wiejskich. Krajowa i Regionalne Sieci Obszarów Wiejskich są instrumentem mającym na celu usprawnienie zarządzania programem rozwoju obszarów wiejskich. Sieć skupia przedstawicieli różnych sektorów: publicznego, społecznego i prywatnego z różnych szczebli zarządzania, których liczba jest zróżnicowana w poszczególnych województwach- od 103 członków w województwie lubuskim do 258 partnerów w województwie wielkopolskim. Sieci posiadają własny system instytucjonalny oraz realizują projekty mające pozytywny wpływ na rozwój obszarów wiejskich. Są kolejnym dowodem w jaki sposób instrumenty polityki regionalnej i wiejskiej UE przyczyniają się do decentralizacji i dystrybucji procesów współzarządzania rozwojem terytorialnym na różne szczeble organizacji terytorialnej.

Opis wyników badań, ich wpływ na rozwój dyscypliny wraz z możliwością ich wykorzystywania

Najważniejszym rezultatem prowadzonych przeze mnie badań jest określenie wpływu procesów integracji europejskiej na kształtowanie się terytorialnego wymiaru realizacji polityki regionalnej i wiejskiej w państwach europejskich. W wyniku przeprowadzonych analiz można potwierdzić prawdziwość wyżej sformułowanych hipotez badawczych odnoszących się do wpływu procesów europeizacji na proces instytucjonalizacji prowadzonych polityk i wzmocnienie ich terytorialnej orientacji. Za szczególnie istotne uważam uzyskanie, usystematyzowanie i prezentację wiedzy dotyczącej procesu programowania i realizacji polityki regionalnej i wiejskiej Unii Europejskiej, wraz z ukazaniem ewolucyjnego charakteru jej instrumentów, zorientowanych na podniesienie międzyregionalnej spójności, tj. regionalnych programów operacyjnych, europejskiej współpracy terytorialnej, rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność, działania Leader czy lokalnych grup działania. Podejmowane przeze mnie analizy mają charakter zarówno teoretyczny, bazujący na wykorzystaniu istniejących i ugruntowanych naukowych teorii (instytucjonalizm) i koncepcji (europeizacja, zarządzanie wielopoziomowe, współzarządzanie terytorialne) wykorzystywanych w ramach nauk o polityce, jak również empiryczny. Ta część moich badań prowadzona była przy użyciu zróżnicowanych metod badawczych, które umożliwiły nie tylko analizę treści polityk, ale także politycznych, społecznych i kulturowych uwarunkowań ich implementacji na poziomie lokalnym, regionalnym i narodowym. Poprzez badania empiryczne możliwe było sprawdzenie jaki wpływ wywierają one na procesy zarządzania rozwojem lokalnym i regionalnym. W ramach prowadzonych przeze mnie badań zweryfikowane zostało funkcjonowanie systemu wielopoziomowego i terytorialnego zarządzania rozwojem regionów, w tym przede wszystkim, obszarów wiejskich w Polsce.

Za szczególnie ważny, z perspektywy rozwoju dyscypliny nauki o polityce, aspekt prowadzonych prac badawczych uważam wyniki badań dotyczące polityki wiejskiej Unii Europejskiej i jej wpływu na system zarządzania rozwojem w Polsce. Ponieważ większość autorów skupia się na kwestii badań I filara wspólnej polityki rolnej, usystematyzowana prezentacja celów, założeń, instrumentów II czyli wiejskiego filara tej polityki, a także jej genezy, dokonana w ramach mojej pracy badawczej, umożliwia zrozumienie procesów realizacji różnych koncepcji rozwoju obszarów wiejskich: zrównoważonego, zintegrowanego czy wielofunkcyjnego, a także politycznych uwarunkowań jej realizacji. W wyniku wieloletnich prac badawczych dokonałam diagnozy modelu i standardu zarządzania rozwojem obszarów wiejskich, który określam jako model wielopoziomowy scentralizowany

oraz standard sektorowy. Ponadto wyniki moich badań zaprezentowałam w formie modelowego ujęcia polityki regionalnej realizowanej w Polsce, którą określiłam jako model interregionalny, z elementami wielopoziomowości, którego zasadniczym celem jest spójność społeczno-gospodarcza i terytorialna. W ramach prac badawczych prowadzonych nad innowacjami w zarządzaniu rozwojem regionalnym przeprowadziłam tego typu analizę dla obszarów wiejskich, ale także w ramach zespołu badawczego, miałam udział w wypracowaniu autorskiego modelu badania innowacji we współzarządzaniu rozwojem regionalnym. Analiza stanu badań i istniejących materiałów źródłowych w tym obszarze pokazała, że miały one charakter pionierski, ze względu na brak upowszechnia tej tematyki w świecie nauki, także w ramach dyscypliny nauk o polityce. Opracowany model może być wykorzystany w przyszłości, jako narzędzie badawcze do kontynuacji tej problematyki przez innych badaczy.

Prowadzone przeze mnie prace badawcze mają nie tylko walor poznawczy, ale także ich wyniki mogą okazać się ważne dla procesu rozszerzenia implementacji podejścia terytorialnego w realizacji polityki regionalnej i wiejskiej w Polsce. Stanowią one kompendium wiedzy na temat warunków realizacji wielopoziomowego systemu zarządzania politykami rozwoju terytorialnego. Zainteresowanie wynikami badań wyrazili urzędnicy szczebla ministerialnego (Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi) oraz decydenci szczebla regionalnego (Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego) podczas prowadzonych wywiadów, w ramach projektu *Innowacje w zarządzaniu rozwojem regionalnym w Polsce*. Pracownicy MRiRW wskazywali kierunki, w jakich badania te powinny być kontynuowane, z perspektywy ich użyteczności dla tworzenia i realizacji efektywnej polityki wiejskiej w Polsce. W 2016 r. na zaproszenie władz regionalnych Dolnego Śląska wyniki prowadzonych przeze mnie badań zostały zaprezentowane w ramach Dolnośląskiego Kongresu Samorządowego, a w 2017 r., podczas Kongresu Regionów, który odbył się w dniach 23-24 maja we Wrocławiu.

5. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo – badawczych:

Moje pozostałe osiągnięcia naukowo-badawcze odnoszą się do kwestii procesów integracji europejskiej, w tym analizy wybranych polityk sektorowych UE, natomiast do kluczowych zaliczam następujące obszary badawcze:

1. Uwarunkowania rozwoju kapitału społecznego mieszkańców obszarów wiejskich w Polsce;
2. Paradygmat inwestycji społecznych w Unii Europejskiej.

Pierwszy z nich dotyczy tematyki związanej ze stanem kapitału społecznego mieszkańców polskiej wsi i jego przemianami, które nastąpiły wraz z transformacją ustrojową w 1989 r. i przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej. Kapitał społeczny jest postrzegany jako jeden z czynników determinujących rozwój społeczno-gospodarczy jednostek terytorialnych. Jego rolą jest stabilizowanie społeczeństwa obywatelskiego i demokracji, także w wymiarze lokalnym i regionalnym. Stan kapitału społecznego wspólnot lokalnych, także tych o charakterze wiejskim, wpływa na jakość życia w ich członków, ponieważ ułatwia bądź ogranicza skuteczne zarządzanie sprawami publicznymi.

W ramach powyższego obszaru badawczego moje zainteresowania koncentrują się wokół jakości kapitału społecznego mieszkańców obszarów wiejskich. W rozdziale *Możliwości i bariery rozwoju kapitału społecznego na obszarach wiejskich w Polsce* opublikowanym w monografii wieloautorskiej „Kapitał społeczny - interpretacje, impresje, operacjonalizacja” pod redakcją M. Klimowicz i W. Bokajły, zwracam uwagę na rolę jaką odgrywa jakość kapitału społecznego w rozwoju obszarów wiejskich. Analiza tego wpływu została przeprowadzona w świetle istniejących teorii i badań empirycznych nad znaczeniem kapitału społecznego dla rozwoju społeczno-gospodarczego. Kwestie te związane są z możliwościami i barierami kreowania kapitału społecznego na obszarach wiejskich w Polsce. Dane statystyczne w postaci liczby organizacji społecznych działających na obszarach wiejskich wskazują na niski poziom samoorganizacji społecznej mieszkańców wsi, jednak warto zaznaczyć, iż w środowiskach wiejskich obecne są organizacje mające długą historię aktywności w lokalnej przestrzeni publicznej w Polsce. Są wśród nich: ochotnicze straże pożarne, koła gospodyń wiejskich, organizacje kościelne czy kluby sportowe. W artykule zwracam uwagę na fakt, iż przez część badaczy są one określane jako organizacje usługowe, a nie obywatelskie. Natomiast nadal odgrywają one istotną rolę w mobilizacji społecznej jednostek, tworzeniu więzi społecznych, budowaniu zaufania czy rozwoju umiejętności współdziałania między ludźmi. Ponadto dokonuję analizy wpływu procesów integracji europejskiej na kształtowanie kapitału społecznego polskiej wsi, dzięki której społeczności lokalne uzyskały dostęp do finansowania ze środków EFSiI inicjatyw oddolnych, co sprzyja zwiększonej mobilizacji społecznej w kierunku współdziałania, także w ramach sformalizowanych struktur. Wśród barier stwierdzonych w analizowanym obszarze należy wymienić: niski poziom zaufania mieszkańców wsi wobec „obcych”, niski stopień zainteresowania życiem społecznym i politycznym wykraczającym poza granice wspólnoty lokalnej czy wreszcie słabe tradycje oddolnej samoorganizacji.

Powyższe tezy znalazły potwierdzenie także w rozdziale *Polska wieś jako przestrzeń realizacji idei demokracji partycypacyjnej - teoria i praktyka* wchodzącym w skład tomu „Dylematy współczesnej demokracji” opublikowanego pod redakcją S. Wróbla. Praca ta zawiera analizę uwarunkowań partycypacji mieszkańców obszarów wiejskich w lokalnej sferze publicznej. Wiejskie wspólnoty lokalne są bowiem w moim przekonaniu niejako naturalną przestrzenią do podejmowania bezpośredniej aktywności obywatelskiej. Obok ujęcia formalnego, prezentującego uwarunkowania prawne dla rozwoju takiej aktywności, odnoszę się do kulturowych aspektów związanych z wpływem ustroju socjalistycznego na wyuczoną bierność i bezradność mieszkańców wsi oraz znaczenia aktywności nieformalnej dla budowania lokalnego kapitału społecznego obszarów wiejskich.

Ten wątek moich zainteresowań badawczych jest kontynuowany w rozdziale *Le monde rural et l'agriculture dans le proces sus de changements* (tłum. *Polska wieś i rolnictwo w procesie przemian*), który ukazał się w publikacji „Comprendre La Pologne. Société, politique et institutions” pod redakcją A. Pacześniak oraz J. M. De Waele. Jego problematyka koncentruje się zarówno na reakcjach mieszkańców obszarów wiejskich na zmiany polityczne, ekonomiczne i społeczne, jakie nastąpiły w Polsce w wyniku transformacji ustrojowej po 1989 r. oraz wpływie jaki na zmiany kapitału społecznego miał proces przystąpienia Polski do UE. O ile reakcją mieszkańców wsi na zmiany systemowe w 1989 r. był opór wyrażony w formie protestów społecznych, niejednokrotnie mających antysystemowy charakter oraz wzrost poparcia dla populistycznych partii politycznych, o tyle integracja europejska wzmocniła proces budowy kapitału społecznego i demokratyzacji kultury politycznej polskiej wsi. Fundusze europejskie dystrybuowane w postaci dopłat bezpośrednich poprawiły zarówno sytuację socjalną, jak i inwestycyjną sektora rolnego, natomiast EFSiI pozytywnie wpłynęły na oddolną samoorganizację i aktywizację społeczną mieszkańców wsi. W nawiązaniu do koncepcji kapitału społecznego zaproponowanej przez R. Putnama można stwierdzić, iż kapitał społeczny polskiej wsi ma głównie wiążący charakter⁷, natomiast motywacje do korzystania ze wsparcia EFSiI skłaniają mieszkańców obszarów wiejskich do formalizacji i profesjonalizacji swoich działań. Docelowo będzie to moim zdaniem prowadzić do zwiększenia liczby organizacji społecznych, aktywnych na obszarach wiejskich.

⁷ R. D. Putnam, *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community*, Simon & Schuster, New York 2000, s. 129.

Natomiast wpływ kapitału społecznego na poziom przedsiębiorczości mieszkańców polskiej wsi został przeze mnie przedstawiony w ramach artykułu *Social and cultural determinants of entrepreneurship development in rural areas in Poland*, opublikowanego na łamach czasopisma "Research on Enterprise in Modern Economy- Theory and Practice", no 1/2012. Analizuję tutaj wpływ uwarunkowań kulturowych, wartości społecznych i lokalnego środowiska kulturowego na ekonomiczną aktywność mieszkańców wsi. Jako elementy społeczne sprzyjające rozwojowi wiejskiej przedsiębiorczości wskazane zostały silne więzi rodzinne, sąsiedzkie i przyjacielskie, które stanowią wsparcie dla osób podejmujących ryzyko związane w prowadzeniu własnej firmy. Słabością są natomiast postawy społeczne związane z biernością i poczuciem braku wpływu na swoje otoczenie, jak również słabość instytucjonalnego wsparcia na rzecz rozwoju wiejskiej przedsiębiorczości.

Drugi obszar moich zainteresowań badawczych prezentowany poza dorobkiem wchodzącym w skład cyklu habilitacyjnego dotyczy nowego paradygmatu inwestycji społecznych w Unii Europejskiej. Jest to obszar badawczy, którym zajmuję się od trzech lat, natomiast warto zaznaczyć iż główną motywacją do podjęcia prac badawczych w tym zakresie był mój udział w charakterze głównego wykonawcy w projekcie badawczym „Innovative Social Investment: strengthening communities in Europe” nr 649189 (<http://innosi.eu/>), finansowanym w ramach programu Komisji Europejskiej Horyzont 2020. Projekt był realizowany od maja 2015 r. do października 2017 r. w konsorcjum dziesięciu uczelni wyższych (obok Uniwersytetu Wrocławskiego były to następujące ośrodki akademickie: Stichting Hogeschool Utrecht, Karlstad University, Manchester Metropolitan University, Panteion University of Athens, Turku University of Applied Sciences, University of Bologna, University of Debrecen, Westfälische Wilhelms-Universität Münster oraz Universidad Politécnica de Valencia) z dziesięciu państw członkowskich UE, przy współpracy reprezentantami sektora społecznego. Jego celem była identyfikacja i analiza innowacyjnych rozwiązań inwestycyjnych stosowanych na poziomie lokalnym i regionalnym w państwach UE, dzięki którym zainwestowane środki publiczne w rozwój kapitału ludzkiego i społecznego mają generować zysk społeczny w przyszłości. W ramach realizowanych zadań zespół projektowy z Uniwersytetu Wrocławskiego pod kierownictwem A. Wiktorskiej-Świeckiej, którego byłam członkiem, prowadził badania w obszarze: kwerendy dostępnych materiałów źródłowych dotyczących innowacyjnych inwestycji społecznych – zarówno w wymiarze istniejącej literatury teoretycznej, jak również obowiązujących rozwiązań instytucjonalnych w poszczególnych państwach UE oraz na szczeblu europejskim, analizy wybranych studiów przypadków inwestycji społecznych w Polsce, testowania ekonomicznego

wymiaru inwestycji społecznych a także tworzenia modelowych ujęć inwestycji społecznych, które mają szansę rozwinąć się w Europie w perspektywie średniookresowej.

W wyniku realizacji projektu brałam udział w opracowaniu raportu z przeprowadzonych badań. Raport przygotowany we współautorstwie z M. Klimowicz zatytułowany *Government Programme for the Elderly Social Activity based on the selected example. D4.2 Deliverable, Evaluation report on case study*, Brussels: European Commission, Research Executive Agency, 2016, prezentuje wyniki badań nad inwestycjami społecznymi w Polsce, w kontekście wspierania aktywności społecznej osób starszych. Analizie poddany został wpływ Unii Europejskiej na kształtowanie się podstaw polityki senioralnej w Polsce oraz Rządowy Program na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych (ASOS) jako przykład inwestycji społecznych. Główną część raportu stanowi ewaluacja studium przypadku, jakim był projekt *Aktywni bez względu na wiek* realizowany przez Towarzystwo Edukacyjne Wiedza Powszechna w Gdańsku, a finansowany z programu ASOS. Prowadzona różnymi metodami, ewaluacja wykazała inwestycyjny charakter programu ASOS oraz szereg korzyści społecznych odnoszonych zarówno przez ludzi starszych, jako bezpośrednich beneficjentów programu, a także inne grupy, między innymi rodziny, społeczność lokalną, organizacje społeczne czy przedsiębiorców działających w sektorze tzw. srebrnej gospodarki.

Wątki badawcze związane z genezą i realizacją nowego podejścia inwestycyjnego w politykach publicznych zostały przeze mnie podjęte w ramach dwóch kolejnych publikacji. Pierwszą z nich jest monografia współautorska przygotowana wraz z A. Wiktorską-Świecką, M. Klimowicz i D. Moroń *Inwestycje społeczne jako nowy paradygmat polityk publicznych w Unii Europejskiej*, która prezentuje wyniki badań związane z wdrożeniem podejścia inwestycyjnego do polityk Unii Europejskiej. Wskazuje na kwestie definicyjne oraz podejścia teoretyczne związane z definiowaniem inwestycji społecznych. Następnie odnosi się do implementacji nowego paradygmatu w wybranych państwach członkowskich, w tym również w Polsce. Monografia zawiera także studium przypadku analizy efektywności inwestycji społecznej na przykładzie programu ASOS.

Stanowisko Unii Europejskiej wobec nowego paradygmatu inwestycji społecznych oraz ich przykłady realizowane w wybranych krajach UE zostały przeze mnie zaprezentowane w artykule *Unia Europejska wobec paradygmatu inwestycji społecznych*, opublikowanym w czasopiśmie naukowym „Wrocławskie Studia Politologiczne” nr 23/2017. Tematyka artykułu koncentruje się na analizie genezy popularności podejścia inwestycyjnego na forum UE oraz założeniach i realizacji Pakietu Inwestycji Społecznych przyjętego w 2012 r. W tym miejscu podjęłam się także diagnozy instrumentów realizacji inwestycji społecznych przez UE,

choćby w postaci oferowanych rozwiązań finansowych i programów pomocowych i badawczych.

Do swoich pozostałych osiągnięć naukowych nie będących częścią cyklu habilitacyjnego, zaliczam również współautorstwo wraz z J. Dyduchem i M. Klimowicz monografii naukowej *Selected policies of the European Union. Evolution in the context of the Treaty of Lisbon and the Europe 2020 strategy* , jak również współredakcję wraz z J. Dyduchem i R. Murphy'm dwóch monografii wieloautorskich *European Union Development. Challenges and Strategies* i *European Union as a Global Actor*. Ponadto od momentu obrony pracy doktorskiej w 2008 r., poza cyklem publikacji wchodzących w skład osiągnięcia habilitacyjnego, opublikowałam dodatkowo dziewiętnaście tekstów w obszarach tematycznych związanych z różnymi aspektami integracji europejskiej oraz współczesną myślą polityczną i ekonomiczną.

Wszystkie prowadzone przeze mnie prace badawcze realizowane były w ramach projektów naukowych, które prowadziłam samodzielnie jako kierownik lub jako główny wykonawca w krajowych i międzynarodowych zespołach badawczych. Moje zainteresowania naukowe i realizowane prace badawcze związane są także z pracą dydaktyczną. W 2012 r. weszłam w skład zespołu ds. reformy programu zajęć dla kierunku europeistyka realizowanej na Uniwersytecie Wrocławskim, w celu dostosowania go do wymogów Krajowych Ram Kwalifikacji. Byłam odpowiedzialna za opracowanie efektów kształcenia dla studiów licencjackich i magisterskich dla kierunku europeistyka.

Od początku mojej pracy dydaktycznej na Uniwersytecie Wrocławskim prowadzę wykłady z przedmiotów: Polityka regionalna oraz Wspólna polityka rolna Unii Europejskiej, których tematyka ściśle związana jest z przedstawionym powyżej cyklem habilitacyjnym. Dodatkowo realizuję także ćwiczenia, konwersatoria i warsztaty takie, jak: polityka regionalna Polski, polityka regionalna Unii Europejskiej, fundusze europejskie, zarządzanie rozwojem obszarów wiejskich w Unii Europejskiej. Oferowane przeze mnie zajęcia do wyboru: zarządzanie programami Unii Europejskiej oraz zamówienia publiczne w projektach Unii Europejskiej mają charakter autorski, cieszą się dużym zainteresowaniem wśród studentów kierunku europeistyka i są zawsze wybierane z oferty przedmiotów do wyboru proponowanych przez Katedrę Studiów Europejskich Uniwersytetu Wrocławskiego. W ramach powierzonych obowiązków dydaktycznych prowadziłam także zajęcia na studiach podyplomowych „Zarządzanie podmiotami ekonomii społecznej”: pozyskiwanie funduszy europejskich oraz kultura i struktura organizacyjna przedsiębiorstw społecznych. Wśród

prowadzonych przeze mnie zajęć są także wykłady i ćwiczenia w języku angielskim: Regional policy oraz EU funds and projects management.

Obok przedmiotów powiązanych z obszarem moich badań prowadzę także zajęcia dotyczące metodologii studiów europejskich dla studentów kierunku europeistyka na poziomie magisterskim oraz metodologii nauk społecznych dla studentów kierunku dyplomacja europejska na poziomie licencjatu.

Wielokrotnie pełniłam funkcję recenzenta prac licencjackich i magisterskich oraz opiekuna prac licencjackich. W roku akademickim 2017/2018 jestem promotorem dziesięciu prac licencjackich. Ponadto w ramach mojego zaangażowania w kształcenie młodej kadry naukowej pełnię funkcję promotora pomocniczego w dwóch przewodach doktorskich wszczętych w Instytucie Politologii Uniwersytetu Wrocławskiego: mgr W. Muchy *Wdrażanie europejskiej koncepcji zarządzania zintegrowanego w gminach Legnicko-Głogowskiego Okręgu Miedziowego* oraz mgr R. Nowaka *Wdrażanie założeń polityki rozwoju regionalnego w wybranych krajach związkowych Niemiec*, dla których promotorem jest dr hab. prof. UW. A. Wiktorska-Święcka.

Od 2009 r. jestem członkiem Polskiego Towarzystwa Nauk Politycznych, a od 2014 r. Polskiego Towarzystwa Studiów Europejskich. Ponadto współpracuję z redakcją czasopism naukowych „Studies in Agricultural Economics” oraz „Wrocławskie Studia Politologiczne”, na zlecenie których pełnię funkcję recenzenta artykułów naukowych.

Do moich osiągnięć naukowych zaliczam także organizację i udział w konferencjach naukowych. W 2012 r. współorganizowałam konferencję naukową *Facing the EU's future. Challenges and Strategies*, która zgromadziła badaczy zainteresowanych problematyką integracji europejskiej, reprezentujących różne dyscypliny naukowe oraz krajowe i zagraniczne ośrodki badawcze. W 2014 r. zorganizowałam seminarium naukowe *Badania i studia europejskie w perspektywie ekonomicznej*, natomiast w 2017 r. we współpracy z Instytutem Spraw Publicznych seminarium naukowo-eksperckie *Innowacyjne inwestycje społeczne w politykach publicznych a wyzwania starzejącego się społeczeństwa*. Ponadto brałam udział w 24 konferencjach krajowych i międzynarodowych, między innymi organizowanych przez European Centre for Political Research, European Network for Social Policy Analysis, European Society for Rural Sociology, Polskie Towarzystwo Nauk Politycznych, Polskie Towarzystwo Studiów Europejskich oraz Regional Studies Association. Udział w konferencjach umożliwił nie tylko prezentację wyników prowadzonych przeze mnie badań, ale także wymianę myśli naukowej i krytyczną refleksję nad rezultatami własnej pracy badawczej.

Wyniki prowadzonych przeze mnie badań upowszechniam nie tylko w formie publikacji naukowych i udziału w konferencjach naukowych. Biorę czynny udział w wydarzeniach popularyzatorskich oraz prowadzę zajęcia popularyzujące wiedzę z obszaru nauk o polityce wśród uczniów dolnośląskich szkół średnich.

Za prowadzone badania i publikacje naukowe otrzymałam dwie nagrody naukowe: Europejskiego Centrum Solidarności (2010) oraz Polskiego Towarzystwa Studiów Europejskich (2016). Za szczególne zasługi naukowe, dydaktyczne i organizacyjne zostałam uhonorowana przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w 2012 r. Brązowym Krzyżem Zasługi oraz czterema nagrodami Rektora Uniwersytetu Wrocławskiego za działalność dydaktyczną i organizacyjną (2012, 2015, 2016, 2017).